

Prvi dnevi svobode.

Nekoliko dni je šele od proglasitve neodvisne, svobodne države SHS. Prvo navdušenje, nekakšni ometi enako, se je podelilo. Gledamo z mirnejšimi očmi, preudarjamo z iztreženim umom. Prav je tako! Čimprej se mir in preudarek polastita občestva, tem hitreje pridemo do spoznanja, da moramo od sanj do dela, od veselih vzklikov do jasnih načrtov, kaj hočemo, kaj moremo in kaj moramo. Bila bi usodna napaka, ako bi mislili, da smemo pridobljeno državno in državljansko svobodo zlorabljaliti z lenim postopanjem, s prekrizanimi rokami in z obilnimi besedami. Pravtako bi bila usodna napaka, ako bi bili mnenja, da je prišel sedaj čas nezmernega uživanja, ki nam ga pripravijo možje, poklicani na vladno, množici pa da ni treba delati in graditi na bodočnosti domovine.

Našo državo nosijo temelji demokracije. Nihče ni prvi in nihče ni zadnji, ampak vsi smo enakopravni in enakovredni državljani. Sadov svobode bomo deležni le tedaj, ako se s svojim delom in z vsem svojim življenjem izkažemo vredni svobode. Izrabljanje svobode v samopašne, individualno-egoistične namene bi značilo, da svobode ne zaslužimo in da nismo zreli zanjo.

Prva dolžnost vsakega posameznika je, da utrdi in ojači s poštenimi sredstvi in s smotnim delom svojo materialno in moralno osebnost. To fundiranje lastne blaginje se ne sme zgoditi na škodo sosedov. Ako bi se to zgodilo na račun sosedov, bi bila taka metoda pridobivanja svojih dobrin steza v preteklo dobo nazaj, ko so jacji tlačili in dusili sibeke, ko so privilegiranci v svoj prid izrabljali položaj odvisnih in sirotnih sirojev, ki so jih izemali od krvi in mozga ter iz zaslužene množice iziskovali svojo moramo in materialno moč. Z nasiljem so gospodovali in vladali, zato se vsake njihove pridobitve drži kletev in kri trpečega človeštva! Mogočnikom preteklosti ni blagega spomina v izmucenem srcu, ki se dviga sedaj v zivanejših udarcih, objeto z mlo svetovno davno, davno zazelenje svobode! —

Trdo podstavo svoji moralni in materialni eksistenci mora zgraditi vsak posameznik zato, ker ga presinja zavest, da je del celote. In logična misel ga dovaja do zaključka, da bo celota le tedaj jaka in silna, ako bodo nje sestavni deli jaki in silni. Berač poleg berača — to bi bil narod beračev. Slabec poleg slabica — to bi bil narod slabcev. Kreatura poleg kreature — to bi bil narod kreatur. Ali hočemo to? Tega nečemo, saj smo že bili prav blizu tega. Če pa razvrstimo moč poleg moči — moč duha in moč delovne roke — tedaj dobimo celoto kulturne veličine, samotvorne energije in imponujoče samozvesti, ki ji je pripravljen dom v Jugoslaviji. Stalni dom — a danes še neopremljen.

Učitelji poznamo svoj narod. Poznamo njegove vrline in njegove napake. Zato lahko trdimo, da nam bo mogoče ta dom kmalu opremiti po lastni potrebi in po lastnem okusu! Glavna skrb je za prvi čas, da zbujajo v narodu vsi, ki prihajajo z njim v dotiko, smisel do državnosti, ponos do resnice, da imamo sedaj svojo državo, ter ljubezen in vdanost do lastne države. Sedaj nismo več državljani zaradi te ali one osebe, temveč smo državljani zaradi svoje države, kakor je država za nas in zaradi nas. Mi smo zlit v državo, a njeno bistvo, nje življenjska sila je izlita med nas; v vsakem posamezniku je del njene celote, utrip njenih žil bije po naših mišicah, nje čustvo je v naših srcih, nje misel je v naših dušah in nje volja — pravi

moč vsega stvarjanja — je v naši volji. In v resnici radi bomo dajali državi to, kar je njenega, ker bomo prepričani, da vse prihaja nam samim v prid, ker se bodo vsi naši darovi njej, v njenem vsestranskem tvornem in prometnem gibanju pomnoženi in na vrednotah dvignjeni, zopet iztekali v roke, ki so jih dajale. Tako pridemo do skladnosti med sestavo in obliko, med vsebino in posodo: jedro in okvir naj se spojata in objameta v harmonični popolnosti.

Ali so sanje, ali je možnost? Če so dani pogoji, je tudi pot do možnosti odprta. In pogoj vseh pogojev imamo, ker imamo svobodo. Le sile duha so tiste, ki dvigajo osebnost nad osebnost. To dvigajo na naj ne znači prezirnosti, napuha in samoljubja, ampak naj bo vzneseno in prožeto s kulturno plemenitostjo: s silo duha dvigam brata iz nižnje bolesti, trpljenja, strasti in nemorale, ga stisnem na svoje srce in ga izkušam napraviti sebi enakega! Plemenitost v mislih se izražaj v dejanjih! Inicijativa do stvarjanja izviraj iz takih duševnih kreposti, ki imajo za sredstva pravico, poštenost in resnico, a ki jim je končni smoter kulturna sila in materialna blaginja celote — države!

Od dela ne smemo nikogar odpraviti, nikogar ne smemo tlačiti k tlom. S svobodo enega ne smemo zavirati svobode drugega, ampak v vsaki sodbi in v vsakem dejanju moramo najprej preiskati sredstva in na temelju tega presoditi obrniti svoj pogled do smotra, ki hočejo sredstva do njega! Potem bosta sodba in dejanje pravični, ker bosta zajeti iz čiste, poštene globine duše, odkoder žari pramen svobode in se zopet zataplja vanje — od vekomaj do vekomaj združene z njo!

E. Gangl.

Veliki dobi — velikih mož!

Svetovna vojna je v svojih končnih posledicah rodila Wilsonovo poslanico, ki priznava vsemu svetu pravico samoodločbe. Načelo konsekvence zahteva, da se šola in učiteljstvo kar najbolj okoristita z njo. Če izvajamo delavski stan, je bila usoda naš učiteljskega stanu namenila najtežje borbe za njega idealno in materialno korist, kakor za torišče njegovega dela — za šolo! Imeli smo tlačilcev in zlohotmežev na vsej črti, nam samim pa so mašili usta ali nas kratkomalo disciplinirali, četudi smo se opravičeno pritoževali. Zato je le pravično, ako smo ob Wilsonovi poslanici tudi mi deležni polne zmage. Zato proč z vsakim političkim varuštvom nad nami, proč z vsimi privilegiji nad našo šolo, proč s »prisvojenimi« ali »postavljenimi« predpraviciami za naš stan! Nobenemu ne bodimo gospodje, nobenemu hlapci! Gospodje tudi šolski mladini ne, temveč le njeni zvesti prijatelji in dobrohotni svetovalci. Ono sramotno odvisnost še od včeraj smatramo za razbito in pokopano na dnu morja! Ramo ob rami z drugimi stanovni gradimo lepšo bodočnost lepi in mili, mladi in veliki naši domovini! Hlapčevanja Jernejevega mora biti konec! —

Nisem smatral za potrebno sodelovati ob delu, ki so ga med vojno imele in opravljale učit. organizacije. Čas za šolo takrat še ni dozorel. Sedaj pa kvišku vsi delavci! Velika doba naj dobi velikih mož!

F. Exel.

Iz naše organizacije. Skupne zadeve.

Poziv vsemu Zavezineu članstvu!

Z ozirom na poročilo, ki ga prijavlja današnji naš list na uvodnem mestu ti-

koma za objavljeno spomenico, podpisano vodstvo najresneje in najnujnejše pozivlja vse Zavezino članstvo, naj se nemudoma loti dela ustanavljanja in organizacije Narodnih obran!

Časi so tako resni in usodepolni, da zahtevajo vseh požrtvovalnih sil, ki se naj brezpogojno postavijo v službo domovine Jugoslavije!

Nimamo nobenega dvoma, da tudi v tem primeru, ko se odloča naša sreča in bodočnost, učiteljstvo ne stori v polni meri svojih državljanskih obveznosti. Vendar smatra podpisano vodstvo za svojo dolžnost, da svoje članstvo z vsem poudarkom še posebej opozarja na ta klic domovine po brambi in pomoči!

Tovarišem predsednikom vseh okrajnih učiteljskih društev, ki so včlanjena v Zavezi, naročamo, naj podpisane vodstvu zanesljivo in brez vsakega drugega opomina sporočijo gotovo tekom 14 dni, začenši od danes, kako se je članstvo posameznih okrajnih učiteljskih društev odzvalo temu pozivu in koliko je storilo za javni red in mir ter kako deluje v Narodnih obranah.

Za točnost teh poročil so tovariši predsedniki osebno odgovorni. Pozvedbe naj organizirajo in izvedejo po lastnem preudarku in po poti, ki se jim zdi po krajevnih razmerah najkrajša in najpriročnejša.

S temi poročili ob roki bo Narodni vladi SHS v Ljubljani podalo podpisano vodstvo poročilo, v koliki meri in na kak način je Zavezino učiteljstvo izpolnilo, zlasti izpolnjuje obljubljeno sodelovanje v Narodnih obranah.

Tem poročilom prosimo priložiti tudi objave, kateri tovariši (polno ime, službeni kraj in značaj), delujejo v Sokolstvu kot načelniki in vaditelji, oziroma so sposobni, da bi taka mesta lahko prevzeli in uspešno izvrševali!

Vse svoje organizacije, ki prihajajo tukaj v pošte, še posebno opozarjamo na 4. in 5. točko spomenice! Posvetujte in pripravljajte se, da bomo pripravljeni, ko pride poziv!

Vodstvo Zaveze jugoslovanskega učiteljskega,

v Ljubljani, dne 3. novembra 1918.

Predsednik: Tajnik:
L. Jelenc l. r. Vil. Rus l. r.

Iz naše Zaveze.

S prve vodstvene seje Zaveze (dne 17. oktobra 1918).

1. »Savez dalmatinskih učiteljskih društev u Spljetu« prosi, da naj odpošlje Zavezi vse resolucije, ki so bile sprejete na zadnjem našem delegacijskem zborovanju glede reforme učiteljske in glede naših draginskih doklad. Prošnji se je ugodilo. Zavezin predsednik je odposlal dalmatinski učiteljski skupščini, ki se je vršila dne 15. septembra t. l., bratski pozdrav. Pozdravu je prišla zahvala.

2. Razpis dveh pisateljskih nagrad po 500 K in 300 K za dva najboljša mladinska spisa, ki izideta v IV. in V. zvezku »Jan Legove knjižnice«, se je odposlal v ponatisk vsem trem Zavezinih listom, »Dom in Svetu« ter »Zvonu«.

3. Jugoslovanskemu klubu se je odposlal: a) že v drugo dopis zoper stalno nameščenje okrajnih šolskih nadzornikov, b) IV. Dimnika spis »O reformi šolstva«, c) resolucije o reformi učiteljske in č) besedilo najnega predloga izza zadnje Zavezine delegacije glede nove draginske doklade, stalnih prejemkov ter takojšnjega izplačila nabavnega prispevka, kakor ga uživajo državni uradniki od XI. činovnega razreda naprej po kategoriji C.

4. Druga in tretja točka najnega predloga se je odposlala vsem deželnim odborom Zavezinega področja. (Glej let. štev. 19 »Učit. Tov.«!)

5. Tržaškemu namestništvu se je odposlal dopis, da naj se izplačajo učiteljstvu tudi na Goriškem nove vojne draginske doklade v polni izmeri.

6. Narodni svet je izrekel željo, naj se ponatisne v našem stanovskem glasilu Šukljetoči članki »V zaželeni deželi«. Ker so ti članki po slovenskih dnevnikih že javnosti znani, odpade za nas to priobčenje.

7. Belokranjsko učiteljsko društvo je sporočilo, da ne odobrava korakov, ki jim je storila deputacija združenih kranjskih učiteljskih organizacij pri c. kr. deželni vladi v Ljubljani glede nepopolnega izplačila nove vojne draginske doklade. Zastopalo je mnenje, da naj kranjsko učiteljstvo ne gre prej v šolo, dokler se ne izplačajo te doklade v polni izmeri.

8. Predsednike Zavezinih odsekov se obvesti, da se vrše odsekovne seje dne 28. decembra t. l. popoldne ob dveh v načelstveni sobi »Učit. tiskarne«.

9. Tovariš Flere, novi urednik »Popotnika«, je predložil načrt o uredniški pogodbi. Sklene se, da se sestavi pogodba šele po Božiču, ko se dovrše pogovori z Zavezinih odsekom PD in CK.

10. Tovariš Fran Marolt, upravnik »Učit. Tov.«, je izdelal izkaz članov okrajnih učiteljskih društev za leto 1919. Vsako društvo izpolni za tekoče leto štiri take izkaze za »Popotnika« in »Učit. Tovariša«: tri dobi Zavezino vodstvo, enega pa obdrži društvo samo.

11. Stanovsko-politiškemu odseku se naroči, da naj izdela enoten načrt vzornih pravil za okrajna učiteljska društva, kakor je bilo sklenjeno na zadnjem delegacijskem zborovanju. Ta načrt se nato ponatisne v »Učit. Tovarišu« in razpošlje vsem Zavezinih društvom v porabo, da sestavijo zase primerna pravila. Po teh in Zavezinih pravilih pa se sestavijo pozneje vzorna pravila za deželne Zveze.

12. Narodni svet prosi za brezplačno pošiljanje »Učitelskega Tovariša«, ker mora biti kot najvišja politična institucija o vsem delovanju slovenskega časopišja natanko obveščen. Prošnji se ugodi.

Z druge vodstvene seje Zaveze (dne 26. oktobra 1918).

Zaradi izrednih razmer, ki so nastale v Avstriji, se sklenu, da se vrši nuja seja upravnega odbora Zaveze dne 2. novembra 1918. Seji upravnega odbora se določijo dnevi red. (Glej posebno izdajo štev. 23 »Učit. Tovariša«!)

Kronika.

= Dr. Karel Vrstovšek, poverjenik oddelka narodne vlade za nauk in bogočastje, je po svojem stanu profesor zgodovine. Svoje uradne prostore ima tam, kjer je svoj čas gospodoval vitez Kaltenegger. Za njegovega namestnika je poverjenik za notranje zadeve dr. Brejc imenoval prof. Vinka Šarabona. — Dež. šol. nadzornik dr. Bezjak je zbolel. Za njegovega namestnika je določen dr. Tretter, ravnatelj nemške gimnazije v Ljubljani.

= Narodna vlada SHS v Ljubljani ustanovi svoj uradni list. Urednik mu bo prof. Anton Funtek, tiskala pa ga bo tiskarna Kleinmayr & Bamberg!

= Ravnatelj naših srednješolskih zavodov so bili pri poverjeniku narodne vlade za nauk in bogočastje dr. Vrstošku ter so mu predložili razne želje in nasvete glede takojšnje reforme naše-

LISTEK.

V spomin Avgustu Waschtetu.

Zadnjikrat sva bila skupaj v nedeljo, dne 22. septembra t. l., popoldne, ko smo napravili izlet iz Trsta v Boršt. Bila nas je manjša družba, ki smo sedeli pri Avru na dvorišču. Razgovor se je sukal ob vsakdanjih stvarih, ob vojni, ob preteklosti; spomini so poletali nazaj, saj nje in načrti so plavali v bodočnost.

Iz kroga prijateljske družbe se je krepko odražalo vedno smehljajoče se, veselo Waschtetovo lice. Dasi živahnega razpoloženja, dovzet za šalo in dovtip, je vendar imel polno glavo skrbi. Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda ga je bilo imenovalo za voditelja nove svoje šole pri Sv. Vidu v Trstu. In Waschte je neprestano snoval načrte, kako naj novi ta slovenski učni zavod kar najpoprenejše uredi, da bo vsestransko ustrezal svojim namenom. Že spotoma mi je radosten pripovedoval, kako se mu je posrečilo pridobiti naklonjenost voditeljice mestnega otroškega vrta v najbližji njegovi šolski sosesčini, ki mu je obljubila, da bo rade

volje posojala njegovi šoli vsa učila za nazorni nauk, kolikor jih ima na razpolago in kolikor jih bo potreboval. Tega uspeha je bil tako vesel, kakor da je samemu sebi pridobil kdove koliko ugodnosti.

Waschteta pa sem spoznal kmalu potem, ko je stopil v učiteljski stan. Takrat sem urejal »Učitelskega Tovariša«, in Waschte mi je pošiljal za učiteljskimi vestnik svoje prispevke, ki so se tikali predvsem glasbenega in pevskega pouka. Mnogoteri naš bralec se gotovo še spominja teh tehničnih Waschtetovih člankov, ki so kazali, da je njih avtor temeljit strokovnjak na glasbenem polju. To svojo temeljitost je tudi z uspehom uporabljal kot glasbeni učitelj na šoli tržaške podružnice Glasbene Maticе v Ljubljani.

Ko so me spomladi l. 1917. vojne razmere vrgle v Trst, se je tudi Waschte takoj v zvestem tovarištvu naslonil name. Vabil me je na svoj prijazni in gostoljubni dom, pa tudi mnogotero svobodno uro sem prebil v njegovi družbi bodisi v Trstu, bodisi kjerkoli v Tržaški okolici. Razgovor z njim je bil vedno prijeten, razvedrujoč, zabaven in resen obenem. Zanimal se je za vsako pojavo v našem političnem

in kulturnem življenju, pa tudi do naših stanovskih in šolskih razmer je kazal vsekar živo zanimanje. Spominjam se, kako radostna mu je bila beseda tedaj, ko se je preosnoval v novo življenje zdramilo Učiteljsko društvo za Trst in okolico.

In kako rada je imela »gospoda Waschteta« moja mlajša hči, ki ga je bila spoznanala za njegovega počitniškega bivanja v Ljubljani. Bila je tedaj moja hči še prav majhen, droban, ljubezniv otrok, ki mu je tako dobro del Waschtetov otroško-naivni pozdravček, ki se mu je tako prilegalo njegovo preprosto kramljanje! Iz Trsta ji je pošiljal razglednice, in še danes jih ima moja hči spravljena cel kupček! Hvala Ti, ljubi prijatelj, za nesluteno dobroto, ki si jo iz dobrega srca naklonil mojemu otroku! —

Ob velikih počitnicah l. 1917. pa sta se Waschte in prijatelj Miroslav Pretnar odločila, da prideta v moj rojstni kraj, v Metliko, kjer naj skupaj prebijemo dobo šolskega počitka. Waschte je prišel s svojo ženo in z nežno svojo Zlatico, teden pozneje se je pripeljal še Pretnar z ženo. Tako smo imeli v Metliki, v prelepi Beli Krajini, svojo tržaško kolonijo, in še današnji dan govore Metličani o »naših Tr-

žanih«. Otroci so se igrali in ljubkili z Zlatico-igračico, mi pa smo hodili svoja pota. Pozabili smo na težave in skrbi — na posledice besno gospodujoče vojne furije — in smo živeli kakor ena rodovina, ki nam je čas potekal bliskoma. Oba prijatelja sta stanovala le nekoliko korakov od naše hišice, torej smo si vsak dan voščili dobro jutro in lahko noč. Hodili smo se hladit v srebropeno Kolpo. Sv. Gera, iz Trdinovih bajk iz Gorjancev znamenita znanka, je oba moja prijatelja turista zvalila na svoja mahovita pleča in jima dala piti iz svojih hladnih vrečev očarljivi napoj neizbrisnih, uročnih spominov. Waschte je prihajal k meni na pristavo, kjer mi je pomagal žagati in cepiti drva. Ves je bil razgret in razigran, ko so se otroci vdajali mili volji na tratini, naše žene so imele posla po gredah in nji-vi, ali so se hladile v senci — on pa se je široko razkoračen oddihal od telesnega napora, otirajoč si z ruto znoj. Obraz mu je žarel zadovoljnosti, da se z vsemi nami vred veseli tolke svobode v veliki, cvetoči, neizrečno krasni prirodi!

In ko smo mleli jabolka, da si napravimo izborne jabolčne pijače, je tudi Waschte vrtel mlinsko kolo in privijal sti-

ga srednjega šolstva. Ti predlogi so stvarnega in osebnega značaja.

= **Ljubljanska realka**, doslej domena najstrastnejših nemško-nacionalnih huj-skačev, preide v slovenske roke in dobi za voditelja Slovenca.

= **Trst in narodna vlada SHS v Ljubljani**. Poverjenik narodne vlade SHS v Ljubljani za Trst je dr. Otokar Rybář, mož dela in vztrajnosti.

= **Ljudsko in meščansko šolstvo v Trstu** se kar najhitreje preuredi tako, da pridejo končno tudi Slovenci do svojih pravic. Razpredenju umetno vzdrževanega in pospeševanega nemškega šolstva v Trstu je odbila zadnja ura.

= **Franc Jaklič — iz javnosti!** Franc Jaklič, ustanovnik in vseletni predsednik Slomškove Zveze, je odločil predsedništvo. Učiteljsvo pričakuje, da se pristo-volno odpovedo vsem svojim mestom tudi gospodje Lavtižar, Jeglič in Simon. »Ubežni kralj« v zadnjem rednem izdanju »Učit. Tov.« jim je povedal vzroke in pokazal pot.

= **Srednješolski učitelji** si žele na mesto deželnega šolskega nadzornika dr. Bezjaka drugega — moža! Enaka želja prihaja iz vrst ljudskošolskega učiteljs-tva glede dr. Opeke. Nova doba demo-kratizma več ne pozna Kalteneggerjevih služabnikov.

= **V blagor mladine**. V soboto popoldne se je vršil v »Mestnem domu« v Ljubljani velik javen shod, ki ga je skli-cala Narodna obrana in ki se ga je ude-ležilo okrog 1200 vojakov in odraslih ci-vilistov. Po poročilu poslanca Adolfa Rib-nikarja sta bili med drugim sprejeti tudi ti dve resoluciji: 1. Mladina do 17. leta sme zapustiti hiše le od 7. zjutraj do 6. zvečer, razen ob tem času sme mladina na ulice le v spremstvu staršev ali njih namestnikov. — 2. Solsko mladino naj se pokliče v šole vsak dan vsaj nekaj ur, da se jih času primerno vzgaja in odvaja od boljševizma. — Dr. Lovro Pogačnik je kot poverjenik vojaške oblasti pri narodni vladi izjavil, da ni glede šol nobenega upanja, da bi jih mogli kmalu otvoriti, ker bodo šolska poslopja potrebovali za pri-hajajoče domače vojaštvo.

= **Karel Seitz**, bivši socialno-demo-kraški poslanec in podpredsednik držav-nega zbora na Dunaju, je sedaj pred-sednik narodne vlade Nemške Avstrije. Po svojem poklicu je Karel Seitz ljudskošolski učitelj v Floridsdorfu pri Dunaju. Kakor vidimo, med Nemci učitelj tudi ne-kaj velja.

= **Pooblaščenec narodne vlade SHS v Ljubljani za Koroško** je urednik »Mira« v Celovcu in stolni vikar Franc Smo-dej.

= **Dunajski parlament**. Z Dunaja po-ročajo, da je prihodnja seja dunajskega parlamenta sklicana na 12. novembra. Se-veda je veliko vprašanje, če se parlament sploh sestane.

= **Položaj v Trstu**. Odbor za javni blagor je prevzel posle vseh dosedanjih uradov in poveril vodstvo teh uradov svojim posebnim poverjenikom — civil-nim komisarjem. Za javno šolstvo sta i-menovana Ziliotto in Nicolao za italijan-sko šolstvo, dr. Ferfolja za slovensko šol-stvo, za obrtno šolstvo pa so imenovani: Braidotti, Buffolini in Penso.

= **Primerena beseda v resnem času**. »Glas Slovenaca, Hrvata i Srba« piše: Povsem naravno je, da so prvi dnevi pre-vrata izvali neko nervoznost. Toda ravno zato je dolžnost vsakogar, da deluje, ko-likor le more, pomirljivo na svojo okoli-co. Na stvari treba gledati hladno. Ne po-večujte nevarnosti in težkoč, ne glejte jih tudi tam, kjer jih ni! Posebno ni treba s strahom gledati na elemente, ki izzivajo

skalnico na pristavi postrežljivega sosedu Ivana Trampuša, da si je tako pošteno prislužil požirek sladkega jabolčnega moš-ša. A boljša je bila tista pijača, ki nam jo je prijatelj Trampuš prinesel iz svoje kleti — naša zlata, ognjena starina iz Vi-denič! Na tvoje zdravje, sosed Ivan, v i-menu vseh, ki si jim bil gostitelj!

In takrat, ko nas je zajela gostoljub-nost prijatelja Poldeta Vajsa, vinograd-nika na zelenem vencu solnčne Veselice! Iz majolike je v zlatih drobcih kipel ve-seli sok naše trte. Naši pogledi so igrali daleč po vsej Beli Krajini tja dol na glo-boko hrvaško stran. Na obzorju se spe-nja v neba višino temnosinja Sfinja — stari Klek preži kakor na skok priprav-ljen, da nam pokaže daljo, dokoder sega naša zemlja — naša last!

In tedaj je dvignil Waschte svojo ča-šo in svoj glas, srebrni struni enak, in nad vso Metliko je splavala silna in me-hka naša popevka: »Oče nebeški, glej! ...«

Poslušali smo odkritih glav — naše duše so bile vznese: lepota in vera je zuborela iz njih ...

nerede. Saj ti vsaj niso danes močnej, nego so bili do včeraj. Samo naša druž-ba jim more priti do živega. Svobodni dr-žavljeni se menda ne bodo puščali tero-rizirati od nekoliko zlikovcev, ki so dr-zni samo dotlej, dokler vidijo pasivnost po-štenih ljudi. Ne kliči na pomoč dru-gega tam, kjer moreš sam priti nepri-lkam v okoliščini! Treba privatne iniciative in discipliniranosti, pa ne bo prihajalo do neredov!

= **Za republiko!** Čehoslovaki so že proglasili republiko, v Nemški Avstriji je formalno še niso oklicali, ali dejansko jo že imajo, čez noč se je rodila: nemško-avstrijska republika. Povsod ustvarjajo u-stavo, ki pomete vse, kar spominja na sta-ri državni ustroj; povsod delajo na to, da dobe vlado, sestavljeno iz zaupnikov ljud-stva in odgovorno edino ljudstvu. V urade pozivljajo zastopnike prebivalstva, po ni-hovih navodilih vladajo. Tisza je mrtev, Stürgkha II. ni več. Njegovega največje-ga, najstrastnejšega političnega nasprotni-ka, grofa Kaňolyja, je ogrski Narodni Zbor imenoval za ministrskega predse-dnika. Ministri v Budimpešti so samo še »go-spodje«. Častniki in vojniki se z navduše-njem podrejuje novim oblastem. Na Hr-vatskem, Ogrskem, Češkem in v Nemški Avstriji svečano prisegajo zvestobo no-vim vladam. Izredne stvari se izvršujejo s preciznostjo, ki nudi jamstvo, da jih ne odstrani nobena sila na svetu. — Zdaj še-le smo res svobodni ljudje. Ljudje smo, ki so se z enim sunkom otresli silnega bre-mena fevdalno-birokratičnega režima. Nje-govo veličanstvo — ljudstvo — seda na prestol. Pošasti minule dobe, ki je ležala na naših hrbtih ko mora, so se razpršile v nič ko votel strah. Republika vstaja iz ognja in dima. Milijoni so morali zanjo iz-krvaveti v nešteti bojih, da so ji pripra-vili tal. Ubogi, od dolgoletne bolesi potrti ljudje jo dvigajo na rame, navdaja jih z nadejo in močjo, da bodo iz potrtij pre-padlega, razpadlega sveta sezidali nov lepši svet, v katerem ne bodo vladale na-rodod tuje in sovražne sile. Zdaj gre, da osvojimo svet, ki ne bo poznal vojne, in da ustanovimo družbo, ki bo služila sa-mo miru. — Nepopisno veselje prešinja vsa srca. Za trenutke pozabljam grozno uboštvo in vse nevarnosti, ki nam nepo-sredno groze. In treba je, da dvignemo duše nad mučne dnevne skrbi, zakaj le na ta način jih bomo obvladali. Samo navdu-šenje, ki veže ter brati vse ljudi, nam po-maga premagati bodoče težkoče. Učitelji se temu navdušenju lahko izročimo brez skrbi in neovirane, saj vidimo vendar, da ta navdih očaruje in dviga vse, ki so do-bre volje. Čeprav bi nam poznejši dnevi prinesli morda marsikaj razočaranj: mi vemo, da je bodočnost kulturnega člove-ka! — Skala se val; nihče je ne ustavi. Dogodki dreve naglo drug za drugim. Vsaka ura izpreminja sliko, ki beži mimo naših oči. Ali tem bolj se jasne smotri, ki k njim hitimo. Vedno določeneje se kaže na obzorju tisto, po čemer hlepimo z vso du-šo: mir in vlada svobodnega ljudstva — socialna republika. Tudi učitelji smo za-njo! Živela republika!

Iz Jugoslavije.

— **Slapenska posojilnica v Vipavi** je praznovala dne 1. novembra t. l. 25let-nico svojega plodonosnega delovanja. — Pred 25. leti je ustanovil ta denarni za-vod nadučitelj tovariš Fran Punčuh in ji načeluje od nje ustanovitve brez pre-sledka. Nadučitelj tovariš Fran Punčuh si je pridobil na združnem polju z usta-novitvijo več posojilnic veliko zaslug. Čestitamo mu na tem uspešnem delova-nju!

In ob večerih, z mesečino posrebre-nih, ko smo sedeli pred Bartusovo hišo! Prijateljska beseda med nami, v čašah solze naših trt, pesem in zdravica iz od-kritih, zvestih duš! Kdo ve danes, kako je bilo tedaj! Trenutki tihe sreče so tako tajinstveni, da jih samo tvoje notranji svet uživa, a da jih ne razodene nobena be-seda!

In ko sva se ob povratku v Trst prvikrat zopet srečala z Waschetom, mi je stisnil roko in dejal: »Takega do-motožja, kakor ga čutim po Metliki, še ni bilo v moji duši!«

A sedaj smo se z Waschetom raz-šli za vekomaj! Tako naglo! Metličani mi pišejo, da jih napaja žalost, ker enega »naših Tržačanov« ne bo nikoli več med nje. In njegovih pesmi tudi ne bo nikdar več. Neizpete so stopile z njim v nebeške dvore, in tamkaj zveni danes Waschte-ova veličastna poklonilna prošnja: »Oče nebeški, glej! ...«

In v mojem srcu odmeva njen glas! In naša Sfinja stoji — naš Klek ostane! Kadar ga zopet zagledam, mu povem, da ga pozdravlja Waschte izpred pre-stola božjega.

E. Gangl.

— **Iz Makol na Štajerskem** nam pi-sejo: Tudi ti, Šamprl Cirilko, nadučitelj v Makolah edini sin, si moral biti med stotisoči in stotisoči — samo v župniji Makole 90. zanesljivo znana vojna žrtev — ki ti je kruta vojna usoda pretrgala nit mladega, premladega, upapolnega življe-nja! Kot gimnazijca VI. razreda maribor-ske gimnazije, starega komaj 17 let, te je nenasični militarizem majnika leta 1916. vpoklical in kot 19letni maturant si bil ubit. — Ko je namreč opravljal dne 27. septembra 1918 s svojim moštvom svojo službo pred Italijanom na hribu Aso-lone, prileti v avstrijski strelski jarek — ne italijanska, ampak avstrijska granata in zadene ravno to mlado, jugoslovansko življenje. Zdaj počivajo njegovi zemski ostanki na vojaškem pokopališču na hri-bu Asolone na južnem Tirolskem. Blag mu spomin! Tovarišu Šamprlu naše so-žalje!

— **V aprovizacijskih zadevah** so se se-šli preteklo soboto popoldne v Učiteljski tiskarni v Ljubljani zastopniki vsega kranjskega učiteljskega. Le okraja Postoj-na in Logatec nista bila zastopana in tu-di svojih poročil nista poslala. Zastopniki so poročali o aprovizaciji učiteljskega v svojih okrajih. Ustanovili so centralni aprovizacijski odbor, ki bo dajal vsa po-trebna pojasnila in navodila ter posredo-val v vseh zadevah, ki se tičejo aprovi-zacije učiteljskega. V ta odbor so izvolje-ni: Jakob Dimnik (predsednik, Kome-nškega ulica št. 14); Josip Tratar, tajnik; Avgust Pirc, blagajnik; odbor-niki: Marija Mehletova in Franja Zemmetova ter odbornik Anton Dragan — vsi v Ljubljani. Na ta odbor naj se naslavlja vsa pisma in pri njem iščejo ustna navodila.

— **Hrvatski tečaj v Mariboru**. V c. kr. gimnaziju poučuje od novembra naprej prof. Juričič srbohrvatski jezik. Učne ure so ob ponedeljkih in četrkih od 6. do 7. zvečer v pritličju na levo. Udeležniki, ki se jih lahko sprejme za zdaj do 40, mo-rajajo obvladovati slovenščino in temelje slovenske slovnice. V tečaju bomo čitali, se učili na čitju posebnosti hrvatske slov-nice ter se seznanjali v govoru tudi s hr-vatskim leposlovjem. Po ustroju je name-njen tečaj uradnikom, posebno pa učite-ljem in profesorjem, ne izključuje pa se-veda nikogar, kdor le izpolni zgoraj ome-njene pogoje. Priglasijo se lahko v mari-borski Slovanski čitalnici ali v trgovini Cirilove tiskarne ali pa pri Leopoldu Pol-jancu v Krčevini pri Mariboru, Badljeva 11. Po potrebi ustanovimo še druge, po-sebno poljudne tečaje za srbohrvaščino.

— **Proti boljševizmu!** Z Dolenjskega nam pišejo: Ponekod na Dolenjskem so se po veličastni in dostojni manifestaciji v Novem mestu pojavili prenapeti ele-menti, ki so poizkušali s sirovo silo na tu-jem imetju uveljaviti boljševizem. K sreči so zaradi nastopa treznomiselnih poizkusi večinoma ostali — poizkusi. Pozivljamo vso našo inteligenco, pa tudi vse naše učiteljsvo in vso našo duhovščino, da z neprestanimi opomini in pouki v kali za-tre vsa taka nepremišljena dejanja posa-menzikov, da zaradi njih ne bo trpel ugled vsega naroda. Naj bo vsakdo prepričan, da vse, kar na naši zemlji, v naši novi veliki hiši od starin še žali oko pravega Jugoslovana, izgine mirnim potom in do-stojno, kakor se to spodobi za največji narod v stari Evropi. Naj si vsi prenap-ežji enkrat zavselej zapomnijo, da se z boljševizmom od zdaj za naprej ne uničuje več tuja, ampak naša lastnina in da vsa-ka nepotrebna poškodba boli nas same.

— **Uspesoblenostni izpiti** za obče ljudske in meščanske šole pred izpraše-valno komisijo v Ljubljani so preloženi na nedoločen čas. Kdaj se vrše, se pra-vočasno objavi v dnevnikih.

— **Umrli sta** šolskemu voditelju v Smastu pri Kobaridu, tovarišu Albertu i-vančiču, dne 15. oktobra štiriletna hčerka Alberta, dne 17. oktobra pa soproga Fran-čiška. Počivajta v miru! — Naše iskreno sožalje!

— **Smrtna kosa**. Umrli je po 10dnev-nem trpljenju v bolnici Moggio pri Vidmu enoletni prostovoljec Stanko Starec, gojenec goriškega učiteljskega, star komaj 19 let. Pokojnik je bil sin tovariša Luke Starca, šolskega voditelja v Henini pri Jurklostru. Blag mu spomin! Staršem iskreno sožalje!

Srednješolske vesti.

Društvo slovenskih profesorjev v Ljubljani sklicuje za prihodnji ponedeljek, dne 11. t. m., ob 9. uri dopoldne izreden občni zbor, ki se vrši v risalnici prve državne gimnazije (II. nadstropje) v Ljubljani. Dnevni red: 1. Volitev novega od-bora; 2. Razgovor o ureditvi našega sred-njega šolstva ter volitev tozadevnih od-sekov. — Odbor nujno vabi vse tovariše vseh naših srednjih šol, učiteljskih in stro-kovnih šol, člane in nečlane, aktivne in vpokojene, vojaške in nevojaške, ljublan-ske in izvenljubljanske, da se tega obč-nega zbora gotovo udeležijo, zavedajoč se dejstva, da stanovska organizacija še ni-koli ni bila tako potrebna, kakor baš se-daj, ko so se težke verige, ki so doslej oklepale in dušile naše šolstvo, v prah zdrobile. Novi odbor, ki ga bomo izvolili, naj nam bo po svoji sestavi porok za uspešno delovanje, za energično zastopanje koristi našega šolstva in profesorskega stanu ter naj uživa zaupanje vseh tovari-šev. Da se pa na to važno zborovanje čim bolje pripravimo, priredi sedanji od-bor v sredo, dne 6. t. m., ob 2. uri popold-ne v zborovalnici prve državne gimnazi-je predsestanek, na katerem bosta o zadevah našega šolstva poročala tova-riša dr. Fr. Ilešič in Iv. Vesenjak; tudi se porazgovorimo o sestavi novega odbora in o volitvi v odseke. — Tiste izvenljub-ljanske tovariše, ki se ne bodo mogli ude-ležiti občnega zbora, prosimo, naj nam pišejo naznanijo svoje želje in na-svete (potom podružnic ali posamič); kdor namerava priti že v nedeljo in želi prenočišča, izvoli to javiti do sobote t. č. tajniku, Zarnikova ulica šte. 17. — Odbor.

Prihodnja številka „Učiteljskega Tovariša“ izide dne 15. nov. 1918.

Izdajatelj in odgovorni urednik:

Radivoj Korene.

Last in založba „Zaveze jugoslovanskega učiteljskega“.

Tiska „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani.

Ivančič Albert, šol-ski voditelj v Smastu pri Kobaridu, naznanja žalostno vest, da je njegova triletna hčerka

Alberta

dne 15. oktobra po kratki, mučni bolezn v Gospodu zaspala,

Smast, dne 18. oktobra 1918.

Potrni globoke žalosti naznanjamo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem tožno vest, da je naša ljubljena soproga, oziroma mati, hči in sestra, gospa

Franja Ivančičeva, rojena Korenova,

dne 17. oktobra, previdena s sv. zakramenti, po kratki, mučni bo-lezni v Gospodu zaspala.

Smast - Kobarid, dne 18. oktobra 1918.

Albert Ivančič, učitelj, sprog.

Ivan Koren, oče. Izidor, brat.

Franja, Draga, Dušan otroci. Ana, Mimi, Emma sestre.